

Predmet C-173/23

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

20. ožujka 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Juzgado de lo Mercantil n.º 1 de Palma de Mallorca (Trgovački sud br. 1 u Palma de Mallorci, Španjolska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

10. ožujka 2023.

Tužitelj:

Eventmedia Soluciones, S. L.

Tuženik:

Air Europa Líneas Aéreas, S. A. U.

[omissis]

[omissis] [podaci o sudu koji upućuje zahtjev, strankama te njihovim zastupnicima i stalnim adresama]

RJEŠENJE

U PALMA DE MALLORCI desetog ožujka dvije tisuće dvadeset i druge

[omissis]

ČINJENIČNO STANJE

PRVO – Trgovačko društvo EVENTMEDIA SOLUCIONES, S. L. podnijelo je zahtjev za skraćeni postupak protiv trgovačkog društva AIR EUROPA LÍNEAS AÉREAS, S. A. U., na koji je odgovoreno u propisanom roku i obliku.

[omissis] [nacionalna postupovna pitanja]

DRUGO – Rješenjem od 15. studenoga 2022. [omissis] državnom odvjetništvu i ostalim strankama u postupku odobreno je saslušanje kako bi se s obzirom na dvojbe u pogledu tumačenja navedenog prava Unije očitovali o relevantnosti i, po

potrebi, doseg upućivanja Sudu Europske unije zahtjeva za prethodnu odluku koji se odnosi na tumačenje.

TREĆE – U slučaju da je s obzirom na odgovor na postavljena pitanja potrebno po službenoj dužnosti provesti nadzor nad nepoštenim odredbama, stranke će se o tome obavijestiti kako bi mogle raspraviti o tom pitanju, kao što se to predviđa sudskom praksom Suda Europske unije (u daljnjem tekstu: Sud).

PRAVNA OSNOVA

PRVO – Predmet glavnog postupka i relevantne činjenice

1. Tužitelj je istaknuo zahtjev protiv zračnog prijevoznika AIR EUROPA LÍNEAS AÉREAS, S. A. U. Traži isplatu iznosa od 766 eura za naknadu štete prouzročene kašnjenjem u zračnom prijevozu prtljage i pritom podnosi tužbu predviđenu člankom 19. Konvencije o ujednačavanju određenih pravila u međunarodnom zračnom prijevozu, sklopljene u Montrealu 28. svibnja 1999. (u daljnjem tekstu: Montrealska konvencija).

2. Tužitelj svoj zahtjev podnosi u svojstvu preuzimatelja tražbine. Tužbi prilaže ugovor o prijenosu tražbina sklopljen s putnikom na kojeg je utjecalo kašnjenje u isporuci prtljage na letu UX63, čije je polazište bio Madrid, a odredište Cancún (Meksiko).

3. Tuženi zračni prijevoznik odgovara na tužbu i protivi se tom zahtjevu. Ne osporava da je doista došlo do kašnjenja u isporuci prtljage, ali osporava njegovo trajanje, što dovodi do činjeničnog stanja na temelju kojeg nastaje odgovornost za kašnjenje u prijevozu prtljage predviđena člankom 19. Montrealske konvencije.

Tuženik dovodi u pitanje tužiteljevu aktivnu procesnu legitimaciju jer smatra da nije postojao pravno valjan prijenos tražbine, s obzirom na to da se nije poštovala zabrana prijenosa putnikovih prava koja se utvrđuje u odredbi 15.1. općih ugovornih uvjeta zračnog prijevoznika AIR EUROPA.

4. Sud koji upućuje zahtjev iznio je tijekom saslušanja stranaka [omissis] dvojbe koje se odnose na tumačenje, a koje su se pojavile u pogledu primjene prava Europske unije. Konkretno, iznio je svoje dvojbe u pogledu opsega sudskog nadzora nad nepoštenim odredbama po službenoj dužnosti u skladu s Direktivom 93/13/EEZ o nepoštenim uvjetima i povezanom sudskom praksom Suda u slučaju kao što je ovaj, u kojem preuzimatelj tražbine koji u postupku podnosi tužbu nema svojstvo potrošača.

5. Zračni prijevoznik AIR EUROPA djelomično je podržao upućivanje prethodnog pitanja.

Smatrao je da nije potrebno da sud koji upućuje zahtjev taj zahtjev za prethodnu odluku uputi u pogledu ugovorne prirode prava koja putnik ima na temelju Montrealske konvencije. Tvrdi da je Sud Europske unije već odlučio o tom pitanju

u svojoj presudi od 17. veljače 2016. (predmet C-429/14). Stoga prema mišljenju društva AIR EUROPA ne postoje nikakve dvojbe u pogledu tumačenja kojima bi se opravdalo upućivanje prethodnog pitanja.

S obzirom na tvrdnje koje je iznio zračni prijevoznik, sud koji upućuje zahtjev smatra da od Suda Europske unije nije potrebno zatražiti donošenje prethodne odluke u tom pogledu.

Interes za to da se utvrdi je li odgovornost prijevoznika, u skladu s pravilima predviđenima u članku 19. Montrealske konvencije, za kašnjenje u isporuci prtljage ugovorne prirode, proizlazi iz činjenice da se odredbom 15.1. koja je unesena u opće ugovorne uvjete zračnog prijevoznika AIR EUROPA zabranjuje prijenos prava koja putnik ima na temelju ugovora o prijevozu.

Sud koji upućuje zahtjev i dalje ima dvojbe u pogledu prava na odštetu iz članka 7. stavka 1., u vezi s člankom 5. stavkom 1. točkom (c) Uredbe (EZ) br. 261/2004. Ta odšteta odgovara sustavu objektivne odgovornosti za obične „probleme” ili „neugodnosti” do kojih dolazi zbog uskraćivanja ukrcaja, otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta. Usklađena je i kompatibilna s bilo kojom dodatnom odštetom (članak 12. Uredbe (EZ) br. 261/2004). Riječ je o objektivnoj odgovornosti zračnog prijevoznika koja ne ovisi o samom neizvršenju ugovora o prijevozu, pri čemu se ne dovodi u pitanje činjenica da taj prijevoznik nije dužan isplatiti odštetu „ako može dokazati” da je do otkazivanja, uskraćivanja ukrcaja ili dužeg kašnjenja leta došlo „zbog izvanrednih okolnosti koje se nije moglo izbjeći čak ni ako su sve razumne mjere poduzete” (članak 5. stavak 3. Uredbe (EZ) br. 261/2004).

Međutim, iako se člancima 39. i 40. Montrealske konvencije utvrđuje da se odredbe Konvencije primjenjuju i na stvarnog prijevoznika, odgovornost predviđena člankom 19. u slučaju kašnjenja u prijevozu prtljage nedvojbeno odgovara tužbi za naknadu štete, koja je ugovorne prirode te proizlazi iz neizvršenja ugovora o prijevozu. U skladu s odredbama članka 17. stavka 3., putnik ima pravo „protiv prijevoznika ostvariti svoja prava koja proizlaze iz ugovora o prijevozu”, ali, kao što se to utvrđuje člankom 29. prvim stavkom, pod uvjetima i ograničenjima odgovornosti predviđenim Montrealskom konvencijom.

Slijedom toga, iako se samim člankom 29. Montrealske konvencije, kojim se uređuje temelj za odštetne zahtjeve u skladu s Konvencijom, pojašnjava da se on ne odnosi na pitanja „tko su osobe koje imaju pravo na tužbu i koja im prava pripadaju”, sud koji upućuje zahtjev, za razliku od onoga što vrijedi za pravo na odštetu iz članka 7. Uredbe (EZ) br. 261/2004, smatra da se tužba predviđena člankom 19. Montrealske konvencije u slučaju kašnjenja u prijevozu prtljage temelji na neizvršenju ugovora o prijevozu. Stoga se na prijenos tražbine za naknadu štete primjenjuje zabrana prijenosa iz odredbe 15.^a, unesene u opće ugovorne uvjete zračnog prijevoznika AIR EUROPA.

Uzimajući u obzir prethodno navedeno i s obzirom na to da su u pogledu putnika potrošača ispunjeni pravni i činjenični uvjeti potrebni da bi se odredba proglašila nepoštenom, dvojbe koje se odnose na tumačenje prava Unije ograničene su na aspekte povezane s opsegom nadzora nad nepoštenim odredbama po službenoj dužnosti.

Tuženi zračni prijevoznik AIR EUROPA u tom pogledu tvrdi, pri čemu navodi zakonske odredbe i sudsku praksu španjolskih sudova i Suda Europske unije, da nije potrebno po službenoj dužnosti provesti nadzor nad nepoštenim odredbama radi zaštite potrošača i korisnika. Ukratko, smatralo se da se u okviru nadzora po službenoj dužnosti zahtijeva da potrošač bude stranka u postupku. U ovom slučaju, prema mišljenju tuženika, tužbu podnosi preuzimatelj prava, kojem se prijenosom tražbine ne prenosi svojstvo potrošača koje ima putnik. Tuženik ističe da nije riječ o prijenosu ugovora, nego o prijenosu tražbine kojim se povrijedila zabrana prijenosa utvrđena odredbom 15.1. koja je unesena u opće ugovorne uvjete zračnog prijevoznika AIR EUROPA.

6. Državno odvjetništvo izdalo je mišljenje u kojem je izrazilo svoje stajalište.

Tvrdilo je da upućivanje prethodnog pitanja nije relevantno jer je smatralo da postoje činjenični i pravni elementi na temelju kojih se odredba može smatrati nepoštenom i da stoga sud koji upućuje zahtjev, u skladu sa sudskom praksom Suda, treba po službenoj dužnosti provesti nadzor nad odredbom kojom se zabranjuje prijenos prava putnika te otkloniti postojeću neravnotežu između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga.

To se stajalište ne podudara sa stajalištem koje je državno odvjetništvo iznijelo u spisu skraćenog postupka br. 564/22 koji se vodi pred istim sudom, na temelju kojeg je Sudu upućen zahtjev za prethodnu odluku (predmet C-11/23), o čijoj se dopuštenosti i dalje odlučuje pred navedenim sudom Unije.

U prethodnom postupku u predmetu C-11/23, državno odvjetništvo smatralo je da nije potrebno uputiti prethodno pitanje jer se, prema njegovu mišljenju, nadzor nad odredbom po službenoj dužnosti nije mogao provesti zbog toga što potrošač koji je prenio svoju tražbinu nije bio stranka u postupku. Smatralo se da preuzimatelj, kao subjekt specijaliziran za pritužbe u području zračnog prijevoza, nema svojstvo potrošača ni korisnika. U potporu svojem stajalištu pozvalo se na rješenje koje je donijela Sala Primera del Tribunal Supremo (Prvo vijeće Vrhovnog suda, Španjolska) od 30. svibnja 2018. (žalba 47/18), koja je ocijenila da se u okviru prijenosa tražbine svojstvo potrošača ne prenosi kao dodatak toj tražbini i da, slijedom toga, preuzimatelj nema pravni status potrošača u smislu članka 3. stavka 1. Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (Kraljevska zakonodavna uredba br. 1/2007 od 16. studenoga kojom se odobrava pročišćeni tekst Općeg zakona o zaštiti potrošača i korisnika i drugih dopunskih zakona).

DRUGO – Mjerodavne pravne odredbe

1. Radi osiguranja zaštite potrošača i korisnika koja se nastoji postići Direktivom Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima, te ujednačeno tumačeći njezin članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1., Sud Europske unije smatra da se postojeća neravnoteža između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga može ispraviti samo pozitivnom intervencijom (presude od 9. studenoga 2010., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, t. 48. i od 17. svibnja 2018., Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, t. 28.). U tom je smislu nacionalni sud, kad raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima, dužan po službenoj dužnosti ocijeniti poštenost ugovorne odredbe koja ulazi u područje primjene Direktive 93/13 (presuda od 20. rujna 2018., OTP Bank i OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, t. 87.).

Sud Europske unije postupno je razvijao svoju sudsku praksu te je pritom nacionalnim sudovima pojašnjavao kada i u kojim uvjetima treba provesti nadzor:

- Nadzor je ograničen na ugovorne odredbe čija se nepoštenost može utvrditi na temelju činjeničnih i pravnih elemenata iz spisa koji su dostupni nacionalnom sudu (presuda od 13. rujna 2018., Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, t. 46. i 47.).
- Nadzorom po službenoj dužnosti mora se poštovati načelo dispozitivnosti i načelo ne ultra petita te on mora biti ograničen na odredbe koje se pobijaju u postupku ili su povezane s predmetom spora kako su ga utvrdile stranke.
- Nacionalni sud obavezan je po službenoj dužnosti usvojiti mjere izvođenja dokaza pod uvjetom da pravni i činjenični elementi koji se već nalaze u spisu izazivaju sumnje u nepoštenost odredbe o kojoj je riječ (presuda od 11. ožujka 2020., Györgyné Lintner protiv UniCredit Bank Hungary Zrt., C-511/17, EU:C:2020:188, t. 38.).
- Nakon što nacionalni sud po službenoj dužnosti utvrdi da je odredba nepoštena, „po općem pravilu, dužan [je] o tome obavijestiti stranke parnice te ih pozvati da se o njoj kontradiktorno raspravi, u obliku predviđenom nacionalnim postupovnim pravilima” (vidjeti u tom smislu presude od 21. veljače 2013., Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 31. i 32.; od 7. studenoga 2019., Profi Credit Polska, C-419/18 i C-483/18, EU:C:2019:930, t. 70. i od 11. ožujka 2020., Györgyné Lintner protiv UniCredit Bank Hungary Zrt., C-511/17, EU:C:2020:188, t. 42.).
- Pozitivna intervencija nacionalnog suda pretpostavlja da je jedna od ugovornih strana prethodno pokrenula sudski postupak (vidjeti u tom smislu presudu od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, t. 63.).

- Nacionalni sud na temelju Direktive 93/13 nije obvezan izuzeti iz primjene takve ugovorne odredbe ako potrošač, nakon upozorenja navedenog suda, ne namjerava isticati njihovu nepoštenost i činjenicu da nisu obvezujuće (presuda Suda od 4. lipnja 2009., Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, t. 33.).

TREĆE – Obrazloženje odluke

1. Zračni prijevoznik ističe nedostatak preuzimateljeve aktivne procesne legitimacije te se pritom poziva na nevaljanost i neučinkovitost prijenosa jer se prilikom njegove provedbe povrijedila odredba 15.1. koja je unesena u opće ugovorne uvjete zračnog prijevoznika AIR EUROPA.

Navedena odredba glasi kako slijedi:

„Odgovornost društva AIR EUROPA i svakog prijevoznika utvrđuje se u skladu s člankom 1. na temelju uvjeta prijevoza onog prijevoznika koji izdaje kartu, osim ako nije drukčije propisano. Putnikova su prava u potpunosti osobna i njihov prijenos nije dopušten.”

Nakon što je ispitao odredbu 15.1. unesenu u opće ugovorne uvjete zračnog prijevoznika, sud koji upućuje zahtjev smatra da raspolaže s dovoljno činjeničnih i pravnih elemenata kako bi proveo nadzor nad sadržajem odredbe i nakon kontradiktorne rasprave odlučio o njezinoj nepoštenosti.

O odredbi se nije pojedinačno pregovaralo, nego je ona utvrđena za ugovore općenito. Isto tako, čini se da ta odredba, protivno zahtjevima dobre vjere, a na štetu potrošača i korisnika, uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana koje proizlaze iz ugovora o prijevozu. Bez ikakvog se opravdanja uvodi ograničenje prava potrošača i korisnika na prijenos njihovih prava u skladu s odredbama članka 1112. Códiga Civil (Građanski zakonik) (članak 82. stavak 1. i članak 86. stavak 7. Kraljevske zakonodavne uredbe 1/2007 od 16. studenoga kojom se odobrava pročišćeni tekst Općeg zakona o zaštiti potrošača i korisnika i drugih dopunskih zakona).

S druge strane, nadzorom po službenoj dužnosti poštovalo bi se načelo dispozitivnosti i načelo podudarnosti te bi se on proveo nad odredbom koja se ne pobija i koja je povezana s predmetom spora. Taj je nadzor nužan jer se na temelju odredbe o kojoj je riječ dovodi u pitanje preuzimateljeva aktivna procesna legitimacija.

Međutim, postupak se ne pokreće na zahtjev potrošača, nego preuzimatelja tražbine koji nema svojstvo potrošača. Stoga, osim poteškoća u pogledu ispunjavanja zahtjeva utvrđenog u točki 63. presude od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, koji se odnosi na to da postupak treba pokrenuti jedna od ugovornih strana, ne može se uzeti u obzir potrošačeva volja tako da ga se informira i sasluša njegovo mišljenje u tom pogledu kako bi se

razjasnilo poziva li se na nepoštenost i neobvezujuću prirodu odredbe (presuda Suda od 4. lipnja 2009., Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, t. 33.).

Povodom zahtjeva za naknadu štete zbog kašnjenja u prijevozu prtljage predviđenog člankom 19. Montrealske konvencije, i s obzirom na to da zračni prijevoznik dovodi u pitanje aktivnu procesnu legitimaciju preuzimatelja tražbine jer je prijenos zabranjen ugovorom o prijevozu, sud koji upućuje zahtjev smatra da je Sudu Europske unije potrebno uputiti ovaj zahtjev za prethodnu odluku. Cilj je tog zahtjeva razjasniti određene aspekte povezane sa sudskom praksom Suda u pogledu tumačenja članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/12/EEZ o nadzoru nad nepoštenim odredbama po službenoj dužnosti u ugovorima sklopljenim s potrošačima i korisnicima.

Zbog toga je uputno Sudu Europske unije, koji osigurava ujednačeno tumačenje i primjenu prava Unije, uputiti sljedeća prethodna pitanja.

IZREKA

S obzirom na prethodno navedeno, Sudu Europske unije odlučuje se uputiti sljedeća prethodna pitanja:

1. Treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima tumačiti na način da nacionalni sud koji odlučuje o tužbi kojom se zahtijeva naknada štete prouzročene kašnjenjem u prijevozu prtljage iz članka 19. Montrealske konvencije, mora po službenoj dužnosti provesti nadzor nad eventualnom nepoštenosti odredbe iz ugovora o prijevozu kojom se putniku ne dopušta prijenos njegovih prava ako je tužbu podnio preuzimatelj, koji, za razliku od prenositelja, nema svojstvo potrošača ni korisnika?

2. U slučaju da treba provesti nadzor po službenoj dužnosti, može li se zanemariti obveza informiranja potrošača i utvrđivanja toga poziva li se na nepoštenost odredbe ili se slaže s njome s obzirom na konačan čin prijena njegove tražbine koji se protivi eventualno nepoštenoj odredbi, u skladu s kojom prijenos tražbine nije dopušten?

[omissis] [Upozorenje Sudu da su ta pitanja vrlo slična trećem i četvrtom prethodnom pitanju u predmetu C-11/23. U tom su predmetu postavljena podredno, dok se u ovom upućuju kao glavna.]

Postupak se prekida dok Sud Europske unije ne donese odluku o zahtjevu za prethodnu odluku.

[omissis]

[omissis] [završni postupovni izrazi i potpis]